

טרפה – אלא להשמיענו שיש לך אחרת כיוצא בה, שחלבה חלוק מבשרה, כלומר חלבה אסור ובשרה מותר, והיינו מסוכנת.

ואי בעית אימא, יש ללמוד מן הכתוב ביחזקאל ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי – שהכוונה לבשר המותר, היינו מסוכנת. ומכאן יש לשמוע שהמסוכנת מותרת, שאל"כ מאי רבותא דיחזקאל).
ואולם קיים להו לרבנן, שאם שחט בהמה מסוכנת ולא פרכסה – נשמתה ניטלה ממנה קודם גמר השחיטה, ולכן הבהמה המסוכנת אינה מותרת בשחיטה אלא על פי סימני פירכוס שפרשו חכמים. (ומותר לכתחילה לשחטה. תוס'. ואעפ"כ כל אדם הרוצה להחמיר על עצמו ולהמנע מאכילת בהמה הנוטה למות – הרי זה משובת, כמו שהחמיר יחזקאל. פוסקים).

ב. איסור נבלה, וכן איסור טרפה, חלים על איסור חלב, ולוקה שנים. (וחלב נבלה וחלב טרפה... ואכל לא תאכלהו – והלא כבר אסור משום כל חלב וכל דם לא תאכלו? אלא בא ללמד שחייב גם משום נבלה וטרפה.

(אם היא גם נטרפה וגם נתנבלה – לוקה משום שניהם, מלבד מלקות דחלב. עפ"י תוס' לעיל לב. וכן נ' שעובר בעשה דאינו זכוח בחלב דנבלה, לפי שיטת התוס' שאיסור זה קיים בנבלה).

ג. מסוכנת – כל שמעמידים אותה ואינה עומדת. ואפילו כחה בריא לאכול בקעיות וקורות, כיון שאינה עומדת – מסוכנת היא.

דף לח

סח. א. מהם סימני החיות שבשעת השחיטה, שעל ידם מתירים הבהמה המסוכנת? ומהם הסימנים בעוף?

ב. הסימנים האמורים – האם הם נצרכים להיות בסוף השחיטה, באמצעה, או בתחילתה?

ג. ולד שמתה אמו קודם שנולד, בלידה עצמה, או מיד אחר הלידה – האם הוא כשר לקרבן?

א. בהמה שהיא בחזקת מסוכנת, אינה מותרת בשחיטה אלא בסימני חיות שמנו חכמים. וזה פירוט הסימנים לשיטות השונות:

רשב"ג (הרי"ף, תוס', רשב"א, רש"ל ורש"א, גורסים: 'רבן גמליאל') אומר: עד שתפרס ביד וברגל.

רבי אליעזר אומר: דיה אם זינקה (= שנופחת בגרונה והדם מזנק בכח מבית השחיטה. ואפילו שחט בלילה ולא ראה שזינקה, ולמחר השכים ומצא כתלי בית השחיטה מלאים דם – כשרה. ר' שמעון אליבא דר"א).

וחכמים אומרים: אינה מותרת בזינוק (עפ"י גמרא) אלא עד שתפרס ביד או ברגל, או עד שתכשכש בזנבה. (יש מן הפוסקים שפסק כר"א. ודעת יחיד היא).

וכן גועה בקול עבה וחזק (ולא במעומעם), התריזה רעי בכח (ולא די בשותתת), וכן כשכשה באונה – הרי זה פירכוס. (רב. ואפילו לדעת רשב"ג. תוס'. אבל כשכוש הזנב אינו מועיל לרשב"ג, וכן לדעת ר' אלעזר בר' יוסי בברייתא).

סימנים אלו מועילים הן בבהמה גסה הן בבהמה דקה.

כפיפת יד פשוטה – הרי זה סימן המועיל לדעת חכמים, בין בבהמה גסה בין בדקה (שמואל. וכן הלכה. רז"ה, רשב"א, ר"ן (וע"ע בחדושינו), רבנו ירוחם, טור. וכן נקט הש"ך לעיקר. ואולם הרי"ף הרמב"ם והסמ"ג לא הוכירו הלכה זו. עב"י).

אבל פשיטת יד כפופה – אינה סימן בבהמה דקה, לפי שכך דרכה לעשות בהוצאת נפשה ואין זה סימן המורה על חיות. אבל ברגל, בין פשטה בין כפפה – הרי זה סימן, בין בגסה בין בדקה. וכן פסק רבא להלכה. והוסיף שבעוף אפילו לא רפרף אלא גפו (וי"ג: עינו) ולא כשכש אלא זנבו (רפרוף הוא פחות מכשכוש) – כשר. (רוב הפוסקים כתבו שה"ה בבהמה מועיל להלכה כשכוש הזנב. וי"ח). (חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפרכוס. ע"ז טז – הובא ברי"ף).

ב. נחלקו אמוראים על עיתוי הסימנים: לרב חסדא, פרכוס שאמרו – באמצע שחיטה, להוציא תחילת שחיטה שאין די בו, (שמא מתה קודם גמר השחיטה). ולשיטתו, אם פשטה ידה בסוף השחיטה, אפילו בהמה דקה – כשרה.

לרבא, פרכוס שאמרו – בסוף שחיטה, שכל שאינה עושה כן בסוף, בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן. (וכן זינוק אינו מועיל לר' אליעזר אלא בסוף. וזה שהכשיר ר' שמעון בשוחט בלילה ומצא כתלים מלאים דם – לפי שאינו מצוי שתזנק אלא בסוף, ואין חוששים שזינקה בתחילה. תוס'. וי"מ בדרך אחרת. והלכה כרבא. פוסקים. וצריך שיימשך הפרכוס עד לאחר השחיטה. רבנו ירוחם, לד' רש"י. הובא ברמ"א ובש"ך זי, א. וי"ח. מהרש"ל).

לרב נחמן בר יצחק, פרכוס שאמרו – בתחילת שחיטה. כל האמור אינו אלא בבהמה שהיא בחזקת מסוכנת, אבל הבריאה – אפילו אין בה אחד מכל סימנים אלו, כשרה.

ג. מתה האם לפני הלידה – פסול. (כי יולד – פרט ליוצא דופן. והוא הדין אם לא מתה כלל אלא קרעוה והוציאו את הולד – פסול).

מתה תוך כדי הלידה – פסול, (ואפילו יבוא אליהו ויאמר שמיתתה היה בדיוק בעת גמר הלידה. עפ"י תוס'. ואעפ"י שנוולד ברחם כרגיל – לפי שנאמר תחת אמו – פרט ליתום. ובתו"כ דרשה רבי יוסי הגלילי מיהיה עם אמו. וע' רמב"ן תורא"ש ורש"ש). מתה אחר הלידה, אפילו בסמוך מאד – כשר. (שקורא אני בו תחת אמו).

ט. השוחט בהמה עבור עובד-כוכבים – האם שחיטתו כשרה אם לאו?

השוחט בהמת עובד-כוכבים – לר' אליעזר, אפילו לא הוצרך אלא לאכילת מעט בשר ולא שמענוהו מפרש לשם עבודת-כוכבים – פסולה, שסתם מחשבת עובד-כוכבים לעבודת כוכבים. (בקדשים נאמר והקריב המקריב את קרבנו – קרא לבעלים 'מקריב'. וילפינן חוץ מפנים). לחכמים – כשרה, שאין אומרים סתם מחשבתו לעכו"ם. ולפי 'איכא דאמרי', לדעת חכמים אפילו שמענוהו מחשב לע"ז – כשרה, שבחולין אין הולכים אלא אחר מחשבת השוחט ולא אחר מחשבת הבעלים. (ואמנם לענין קדשים הולכים אחר מחשבת הבעלים, אך לענין מחשבת ע"ז נאמר זבחי מתים – לא שמענו אלא הזובח, ואין למדים חוץ מפנים).

(לדעת חכמים, האם מותר לשחוט לעובד כוכבים לכתחילה – ע' ברמב"ן ורשב"א שצדדו לכאן ולכאן. והר"ן נקט שמתור). וכן שיטת ר' יוסי, שלעולם אין הולכים אלא אחר מחשבת העושה בלבד. (ולשיטתו כן הוא אף בקדשים, והמקריב – מקריב ממש).

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כר' יוסי, שזה מחשב וזה עובד – לא אמרינן (לט:).